

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Pretului

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa ou 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'a în laintrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a treia câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 5.

Sibiu, 14/26 Ianuariu 1878.

Anulu I.

Catastru.

Naturalistii betrani sciá se spuna multe lucruri fioróse despre unu animalu reptile fabulosu, pe care-lu numia sierpe de mare si-lu descriá cá pe monstrulu celu mai fiorosu, care ar fi în stare se tiena corabi'a în locu si se inghitia pe corabieri. De ani 24 încóce catastrulu în Transilvani'a trecu prin atátea prefaceri și inghití atátea milióne, în cátu pe biéti locuitori, proprietari mici și mari de pamentu, audiendu numai de numele catastrului, îi apuca fiori reci mai alesu candu cu acela se mai aducea în legatura și cestiunile de comasatiune, și segregatiune. A mesura mereu proprietatile și totu a nu le sci mesurate; a le clasifica neincetatu și a nu le mai vedé clasificate; a le pretiui de nenumerate ori și a nu le sci valoarea; a le taxa spre a platí dupa ele darea de pamentu și a da de reclamatiuni neterminabili, — acésta fu pâna acuma sórtea catastrului Transilvaniei.

De vreo-doi ani încóce ti s'ar fi parutu, cá D-dieu isi va face macaru în acestu punctu mila cu acésta tíera, pentru-cá se apucaseru cu totu adinsulu de regularea nefericitulu catastru pe temelii imprumutate dela alte tieri bine regulate și alte scóse esperienti'a platita cu sume enorme din averea poporului. Astadi inse ce vedi! Certe uritióse în diarele magiare asupra neregularitatiloru ce se intempla din nou la intocmirea catastrului. Din esemple numeróse vomu scóte aci numai unulu din comitatulu Clusiu, care ne póte servi de chiaie la cealalte, si cá se nu ni se póta dice, cá dóra amu exagera noi lucrulu, ilu scotemu si pe acesta din ministerialulu „Kelet“.

Inca din Iuniu 1877 comissiunea catastrala conchiamata de cátra presedintele seu br. Bela Banffy, a constatatu, cá dn. comissariu Sebes a comisu în operatele sale urmatóriele erori: 1. Nu a înregistratu comenele cu respectu la însusirile climatice, ci au amestecatu hotara bune cu rele. 2. Cá pretiulu viteloru tragatórie nu l'a luatú asia cumu este acela. 3) Cá simbrile ce se platescu pe di la lucratori cu vite si cu braciule le-a computatu prea scadiute. La cultur'a locuriloru care se dau în parte, fia acelea fenatie, séu semenaturi de granatie (paióse), ori de sapa (cartofi, papusioiu etc.), nu le-a descrisu în modu practic. 5) Calitatea pamentului productivu o a taxatu buna-óra la semenatura de

grâu, atátu de susu, cá si cumu pamentulu Transilvaniei ar fi totu asia de bunu cá si alu Banatului. 6) Calitatea fenatieloru o a taxatu érasí fórté susu. 7) Pretiurile de producte le-a pusu pentru tienutulu întregu numai dupa cele dela Clusiu, ca se ésa mai scumpe si prin acésta se dea proba, cá economii au venituri mari; dara nu toti producentii isi vendu productele lorú la Clusiu, ci la fórté multi le cauta se mérga la piatie mai mici, cá Turd'a, Gherl'a s. a., pe unde productele sunt multu mai éftine. 8) Elu a clasificatu comenele numai în trei plaiuri, candu dupa situatiunea si natur'a pamentului ar fi trebuitu se se desfaca în cinci, séu celu pucinu în patru clase.

Vediendu comissiunea catastrale atáte abusuri, a invitatú pe d-lu comisariu cá se si-le indrepte; dara elu a respunsu rotundu, cá nu indrepta nimicu, sustiene tóte asia precumu le-a pusu, cá asia'i suna instructiunile. Care instructiuni? întrebá comissiunea; noi le cunóscemu pe acelea, éra altele nu poti se aibi nici dta. — Nu sciú eu de ale vóstre, replicá comissariulu, nu schimbu nimicu. — Atunci comissiunea isi vedíu de a le sale, insarciná pe o subcomissiune cá se ésa la faci'a locului si se supuna totu operatulu la revisiune minutiósa. S'a facutu si acésta, si inca asia, cá a resturnatu si schimbatu operatulu întregu. Acumu inse tienete la certe prin diare.

Ei, bine, în comitatulu Clusiu s'a potutu intempla una corectiune cá acésta, cá au pasitu proprietari potenti si curagiosi la mediulocu; dara ce facu acei sateni cá vai de ei, carii statura dile întregi cu caciulele în mana pe la usi'a unuia si altuia. Bine dicea repausatulu Ébredés din Clusiu, cá e vai de locu si de omu. Dara ce mai Ébredés în susu si în diosu? Chiaru în diéta se audu marturisiri de acestea la fia-care ocaziune. Se audu: intra pe o urechie si esu pe alt'a.

Starea scóleloru elementarie si primarie din Ungari'a si Transilvani'a în anulu 1875—6.

Ceea ce bate la ochi indata dela inceputu în conspectulu statisticu alu Ministrului de culte si instructiune este constatarea, cá în vreo diece comitate ale Ungariei proprie si în partea Granitiei militare incorporate totu la Ungari'a, numerulu scóleloru în locu se mai crésca, în anulu 1875 a

scadiutu cu 269, apoi mai totu în acelea în anulu 1876 se mai desfiintia altele 124 de scóle. Dara si numerulu docentiloru a scadiutu, anume în anulu 1875 chiaru si în capital'a B.-Pesta cu 29, în comitatulu Heves cu 54; în alu Clusiu cu 13, a Nitrei cu 10, Satmaru 21, Scepusu 22 (intre nemti). În anulu 1876 s'au inpucinatú docentii în comit. Abani cu 8, Solnocu interioru (Transilvani'a) totu cu 8, Nitra 14, Presburg (!) 36, Sabolciu 25.

Averea scóleloru în vreo 11 comitate a scadiutu, în 9 a crescutu.

Alte cifre statistice. Numerulu comuneloru în Ungari'a si Transilvani'a este 11,829. În anulu 1876 au fostu în tóte acelea 15,388 scóle. Numerulu prunciloru de ambele sexe obligati a merge la scóla era în acelasu anu 2129597 adeca camu 15%, din populatiunea intréga. Din acea tinerime frageda au amblatu la scóla în prea pucine tienuturi 80 pan' la 90%, în altele numai 50—60%, în cele mai multe abia 28—30%.

În anulu 1876 limb'a invetiaturei a fostu în 6981 de scóle cea magiara, în 1230 germana în 3057 de scóle limb'a romana, în 1814 cea slavaca, în 278 serbéca (cu cirile) în 115 croata, aceeasi limba cu litere pentru croatii catolici din Ungari'a propria, în 560 cea rutena, în 1263 de scóle câte doue, ici coala si câte trei limbi.

Ací una impregiurare supara fórté reu pe oficiosulu „Hon“ (Nr. 15). Elu adeca afa din tabellele comparative cá în anulu 1875 amblá în 6834 de scóle 726360 baiati si baiate de nationalitate magiara, si totu atunci 169432 de nationalitate romana se aflá în 3096 de scóle; dara în anulu 1876 scólele romanesci s'au mai imultitu cu 39! Acestea cifre le numesce „Hon“ triste si spaimantatórie — szomorú — sőt megdobbentő. Pentru noi spaim'a lui „Hon“ insemna mai multu decâtú ori-care informatiuni ulterióre. Si adeca imultirea scóleloru romanesci este periculósa?! Recomandamu acésta confessiune a lui „Hon“ nu numai la toti romanii, ci la tóta lumea civilizata, si inchiaiemu acestu scurtu sumariu numai cu observatiunea, cá supararea nóstra cea mai mare este cá-ci nu avemu scóle indoitu mai multe, bune si dotate cumu se cade, cá se potemu inotá mai usioru preste acestea balti ale barbariei, de care suntemu impresurati.

Foisióra „Observatoriului“.

Patru dile.

Episodu din resbelulu presentu.

Traducere de Petra-Petrescu.

(Urmare si fine.)

Debelatu, ametitu, steeam aprópe fora consciintia. D'odata . . . óre nu me 'nsiéla fantasi'a-mi iritata? E realitate. Audu vorbindu. Audu tropotu de cai si voci omenesci. Asiu fi strigatu bucuosu. Dar' déca'su turci? Ce se va 'ntemplá? Tortureloru d'acumu se voru aliá altele mai inforatóre, de cari se voru radica omului perii 'n capu, cându le va ceti prin diuarie. Ei despóie de piele, iti punu petiórele ranite pe focu . . . Bine, déc' ar fi destulu cu atáta; dar ei sunt inventiosi. Dieu, óre mai bine-e a-ti termina viéti'a în mánile lorú, de cátu a mori aici? Déca inse voru fi d'ai nostri? O, arbori blastemati! de ce me 'ncongiurati de tóte partile cu umbra désa? privirea nu mi-póte strabate pe nicairi, numai într'unu locu potú petrunde în departare printre crengi, cá prin o ferestruica. Acolo, mi se pare, murmura unu pereinasiu din care ne amu stemperatu setea înainte de lupta. Da, acolo e si bolovanulu celu mare, care ne-a servitu dreptu punte preste riu. Vocile nu se potú distinge. Nu poeam recunóce limb'a în care vorbescu; mi se debilitase si audiulu. D-dieule, indurate! Se fia d'ai nostri . . . Voiu strigá. Me voru audi si d'acolo de la peréu. Ast'a va fi mai bine, decâtú se vinu în periclu d'a cadé în ghiarale basi-bozuciloru. Dar unde 'ntárdie asia multu? Asteptarea me chinuescu; nu mai sentiescu nici mirosulu cada-vrului . . . des' acél'a e totu cá mai nainte.

D'odata la trecatórea preste peréu aparú — cozaci. Cabate venete, elebarde (arme). O diumetate de sotnia. Inainte la toti, pe unu calu pomposu, unu oficeru cu barba négra. Abia trecu osteni riuletulu, oficerulu se 'ntórcé în síe si comandéza;

„Pasiu grabitu, marsiu!“

— Stati, stati, pentru D-dieu! Ajutoriu, fratiloru, ajutoriu! — am strigatu, inse lovirile copiteloru de cai, zurutulu sábieloru si scomotulu glasuriloru innecau rugamintea-mi ragusita — si nu me audira.

O, blastemu! Suspinandu cadu obositu la pamentu. Din stiel'a aruncata d'oparte se scurge ap'a, vieti'a mea, mentuirea mea, aceea, ce mi-mai potea prelungi existenti'a. Eu observu acést'a numai atunci, candu din ap'a, pe care pamentulu uscatu, o inghiti la momentu, abia remasese o diumetate de paharu.

Mai potú-mi aminti inarmurirea, ce me coplesise 'n urm'a acestei întempráti inspaimantatóre? Sídeam nemiscatu, cu ochii inchisi pe diumetate. Ventulu isi schimba directiunea neintreuptu si acusi me adia cu aeru próspetu, curatu, acusi éra me'nadusiá cu mirosulu cada-vrului. Mum'a mea, scump'a mea muma! Iti vei smulge pèrulu albitu de pre capu, vei blastemá diu'a în care m'ai nascutu, vei blastema tóta lumea, care a nascocitu resbelulu spre tortur'a ómeniloru!

Dar tu, si Mari'a nu veti audi nici odata nemicu de suferintiele mele. Fi sanetósa mum'a mea, mirés'a mea, scump'a mea! O, cátu e de dorerosu, cátu de amaru. Sentiu ceva la inima . . .

Éra catielusulu celu albu! Servitoriulu n'avuse mila de elu, l'a trantitu cu capulu de pariete si pe urma l'a aruncatu afara. Si catielulu a traitu chinuindu-se o di intréga. Dar eu sunt mai nenorocitu, cá-ci me chinuescu de trei dile. Mane — urméza a patr'a di, dup'aceea vine a cincea, a sies'a . . . mórté, unde esti? vino, vino si me iè!

Dar mórtéa nu vine, nu me duce. Eu jacu în radiele sórelui nemilosu si n'am unu picuru de apa, cá se mi-udu gátulu ardietoriu si aburulu pestilentiosu alu cada-vrului me innadusia. Corpulu e cu totulu stricatu, este nutritmentulu viermiloru. Candu voru fi gata cu elu si îi voru remané numai ósale, va veni rondulu si la mine. Si me voiú preface asemene lui.

Diu'a trece. Innoptéza. Nimicu nou. Se revérsa de diua. Nimicu nou. Mai trece o di . . .

În tufe se misíca ceva, frundiile zusuescu, cá si candu si-ar siopti ceva. „Vei mori, mori, mori“, dicu ele. „Nu i-vei vedé, nu, nu“, respundu frundiile din alta parte.

— Aici nici nu i-póte omulu vedé de locu! resuná langa mine d'odata o voce tare.

Tresaru si la momentu imi vinu în ori. Din tufe privescu spre mine amicabile ochi vineti a lui Iacowlew, sergentulu nostru.

— Lopeti, aici! strigá elu. Aci mai suntú doi; unulu d'ai nostri si unulu d'ai lorú.

— Lopeti nu sunt de lipsa, n'aveti se me 'ngropati, eu traescu! — voiam se strigu, inse de pe buzele-mi uscate nu mi-scapa de cátu unu suspinu ragusitu.

— D-diele, elu traesce! Boris Iwanow! Baiati, aici, amicul nostru traesce. În graba, doctorulu!

Dup'o diumetate de minuta imi tórn'a 'n gura apa, vinarsu si inca ceva. Pe urma dispare totulu.

Lectic'a se misíca legandu-se dulce. Acusi me trezescu, si éra mi-pierdu sentirea. Ranele legate, me doru mai tare. Unu sentimentu veselú, ce nu se póte descrie imi petrunde prin totu corpulu . . .

— Stati! puneti-lu diosu! Sanitari prindeti, radi-cati, înainte!

Asia comandá Petru Iwaniciu, oficerulu nostru de lazaretu, unu barbatu inaltu, subtire si placutu. Densulu e asia de mare, în cátu intorendu-mi capulu spre elu, neintreuptu îi vedu capulu cu barb'a-i lunga si rara de-si lectic'a mea e portata pe umerii a patru osteni mari si robusti.

— Petru Iwaniciu! — sioptii eu.

— Ce, amice?

Petru se pléca spre mine.

— Petre, ce tí-a disu mediculu? Voiu mori curendu?

— Ce tí-vine 'n minte Iwanow? Dta nu vei mori. Tóte ósale tí-sunt întregi. Fericitule!

Si éra am adormitu, pierdiendu-mi tóte sentirile.

Ungari'a. Oradea, 20 Ianuarie 1878 st. n. Foile straine voindu a inaltia valórea episcopului Olteanu spunu că si scaunulu pontificalu ia adusu unu tributulu de recunoscintia denumindulu inainte de mórte cu doue dile de assistente tronului papale si de Conte romanu. — Ce zelu archipastorescu a avutu Olteanu pentru baseric'a si dieces'a sa, o sciu pre bine preotii diecesei si mireni cari au urmaritu cu attentime passii si faptele lui. Cu inctulu se desface velulu si le va cunosce acestea si lumea; nu e aci loculu se le desbatemu, voimu numai a impartasi stimatului publicu, ca titele mai susu commemorate s'au donatu repausatului eppu din incidentulu jubileului secularu ce l'a avutu dieces'a in lun'a juniu an. trecut, pentru cá S. S. ponteficele sesi arate propensiunea sa facia de diecesa. Asia se motivéza acestu actu in rescrisulu Primatelui dela Strigoni. Cei ce nu credu potu vede actele in cancellari'a ordinariatului. Trebuie inse se amintimu, ca actulu ponteficalu prin nunciatura apostolica vienesa s'a tramisu la Primatele de Strigoni, si acestu-a lu a impartasitu capitulu gr. cat. de Orade cu missile latine, sub adress'a: Venerabili capitulo catolico magnovaradinensi Rumenorum. Pe la noi si-punu omenii intrebarea „cine e capulu provinciei nóstre metropolitane Primatele de Strigoni, séu Metropolitulu dela Blasiu? Nu scie nunciatura vienesa ca chiar ponteficele Pio IX a rehabilitatu Metropolia gr. cat. de Fagarasiu cu resiedintia la Blasiu, ceea ce in bulla referitória la acestu actu se statoresce apriatu*).

Totu aceste dice si despre diecesa oradana, apoi dupa tóte aceste starea natiunale si basericesca a metropoliei gr. cat. de Alba-Julia — Blasiu — se statoresce prin mentiunata' Bulla in cuvinte respicace**).

Deci déca suntemu scosi de sub jurisdictiunea Primatelui de Strigoni, si avemu capulu metropoliei nóstre, independinte in administratiune de Strigoni ce se mai tramitu assemine decrete séu breve séu cumu se le numimu, prin autoritati straine eppiloru si dieceseloru nóstre si nu prin metropolitulu nostru? Noi rogamu pe Metropolitulu nostru cá se reflecte la acésta impregiurare, si se remonstreze la nunciatur'a apostolica, căci unele apucaturi ca aceste vatema sentiulu poporeniloru gr. cat. Noi scimu ca repausatulu eppu Olteanu a fostu cu sentiente si fapte ostile fačia de auctoritatea metro-

*) Dioecesis fogarasiensem in Transilvania quae iam inde a sua institutione metropolitana juri archiepiscopi strigoniensis ad haec usque tempora obnoxia fuit, ab eadem jure et subjectione, ejusdem metropolitani antistitis accedente consensu praemisso, auctoritate apostolica eximimus et dissolvimus ita ut ipsius dioecesis antistites, ecclesiae oppida etc. a pristina cui antea suberant metropolitae strigoniensis jurisdictione et quavis alia potestate et praerogativa jurisdictionali in perpetuum pariter exemptae sint exliberatae.

**) „Quae cum ita sint, tum magnovaradinensis et fogarasiensis, tum duarum per nos erectarum, lugosiensis nimirum et armenopolitanae — gherla — dioecesium territoria una cum ibi existentibus Civitatibus, oppidi etc. in ecclesiasticam provinciam: gr. catholicam unitam linguae romanae atque adeo unam archiepiscopalem metropoliticae sedem fogarasiensem Romanorum gr. rit. Cat. uniti eadem apostolica auctoritate perpetuo quoque erigimus et instituimus“.

Me trezii in lazaretulu divisiunei. Inainte vedu mediculu, femei de caritate si intre acesti-a fisionomi'a cunoscuta a unui renumitu professoru din Petruburg, care operá la petiórele mele. Mánile ii sunt pline de sánge. Elu nu mai stá multu plecatu la petiórele mele, si-apoi imi dice:

— Acumu, fi ferice june! Esti scapatu. Unu petioru, ce e dreptu ti l'am taiatu, inse totu e bine. Poti vorbi?

— Potu, disei, si le-amu povestitu, ceea ce am scrisu aici . . .

Diverse.

(Lucruri), cari se vedu numai in America. Diuariulu Times din Kansas ofere cá premiulu fia-carui din abonatii sei o femeia tenera si frumósa. In urm'a acesteia vinu numerosi abonati cari ceru se remana necunoscuti până la tragerea locului. Mai tardiu diariulu a publicatu numele si fotografiile castigatiloru si castigatiloru si s'a insarcinatu se faca cheltuelile de nunta si se gasduésca pe noii soçi in lun'a de miere. „Resbouilu“.

(Operile literare remase dupa Thiers). „Liberté“ ne impartasiesce urmatórea consemnare despre operile remase dupa Thiers: 1. O istoria completa asupra regularii indemnitatii de resbelu cu Germani'a si a negotiariilor urmate cu banchierii si institutelu de creditu pentru operatiuni financiali; 2. Fragmente asupra diferiteloru intemplerii politice de sub Ludovicu Philipu, pe cari sub imperiu le duse in strainatate. Acestea inca nu sunt in posesiunea executoriloru testamentari; 3. Istori'a mai multoru episoade din tempulu presidentiei lui Thiers, in fine 4. dorere necompletu, opulu filosofico-naturalu, inceputu la 1852, asupra originei si destinatiunei omului, unu feliu de cosmogonia spiritualistica, in care dlu Thiers, basatu pe studiulu naturei voia se arete si justifice convingerea sa asupra nemoriei spiritului.

politana gr. catolica; scimu cá totu ce numai a potutu a facutu spre a o delatura din diecesea sa; inse din unele excese si neregularitati cá aceste nu trebuie se se faca regula, cu atatu mai pucinu se le inbratiosieze locurile inalte, căci arme de acestea au doue taisiuri, apoi hodie mihi, cras tibi. Unu poporénu gr. cat.

Alegerile municipale in Comitatulu Huniador'a.

(Fine.)

Constatu cu tóte aceste adevéru si la acestu locu, cá ori-care partida ungréscu ar' fi asiguratulu romaniloru garantiile cerute de ei, si li s'ar' fi impreunatu voturile romanesci, — acelu partidu reesia invingatoriu, — prin calea speciala inse a romaniloru, — si codirea a unor'a dintre a-i nostri, cá-ci din 104 voturi romanesci declarate in 9, numai 79 sustienusera curagiulu lucrarei sale directe si legale, a resultatu invingerea partidulu Barcianu, cu deosebire si pentru aceea, fiindcă partidulu Szereday nesustienutu de romani, era in óre-care minoritate facia de adversariulu seu barcianu, dar' cu deosebire fiindca chiaru partisanii seredaisti vedindu-se cadiuti, au intorsu foi'a, si au desertatu in castrele celui cu mai multe sianse de invingere; asia a crescutu apoi partidulu Barcianu invingatoriu, la numeru nesperatu de ei insii.

Trecuta odata acésta lupta pentru antaiatate, ungruii nu mai avea interese speciali, pre care spriginite se le scótia la invingere chiar' si prin voturi romanesci, — ci aci s'au unitu toti ungruii, precumu prevediusera óre-cati romani, spre scopulu de a scóte list'a invingatóre, ce au fostu stabilitu ei impreuna si fara diferentia de principii — si care contiené chiar acele propositiuni, ce au reesitu de resultatu din scrutiniulu voturiloru, séu din aclamatiunile nearticulate a le bucuriei resfatiate.

Romanii constanti in convingerea lor, — singuru pentrucá se asigure pucine posturi celoru mai meritati de ele, si cari avéu conditiunea neaparata de a le implini — au incercatu cu alesulu vice-comite, si cu partidulu seu, in a carui frunte era Contele Kun Stefanu, cá se dea si se asigure posturile destinate pentru romani aceluor mai meritati, si pre cari noi avemu se-i desemnamu. Atátu vice-comitele cátu si Kun conte au datu parol'a lor de onóre, cá voru respecta cererea nóstra, si in specialu voru mediuloci siguru, afara de alte merunte si neinsemnate posturi, celu de pretore in cerculu Bradu, din fostulu comitatu Zarandu, pentru individulu care l'a ocupatu si pana aci, anume Ladislau Popu, despre care insusi comitele supremu s'a exprimat, cá-lu are de primulu pretore inteligente, zelosu si diligente in intregu teritoriulu vastulu seu comitatu. — Ci verb'a si parol'a domnésca s'a lasatu de rusine; la care au contribuitu romanii chiar' din Deva, cerendu si punendu candidare romanésca in acelu cercu alu Bradului, contra candidatulu comunu si romanescu Popu, de siguru cá se se implinésca scriptur'a: perirea ta din tine! Adevératu ca romanu s'a alesu in persón'a D-lui Simeonu Piso, dara solidaritatea fu compromisa.

Cá de incheiere la acestu istoricu lungusioru am numai se ve mai descoperiu dorinti'a, cá macaru acei pucini romani, cáti au fostu alesi mai totu la posturi subordonate, se nu'si uite, cá sunt si romani, nu numai functionari, se'si implinésca loculu cu onóre, ne cautandu la respecte, la reserve, la conditiuni, si preteste, si unde voru vedea, cá romanii suntu ne indreptatiti, cá dreptatea, ecuitatea si legalitatea suntu calcate, se nu taca; List'a oficialiloru romani urméza aci: Georgiu Csáklány, presiedinte la scaunulu orf., Ionu Simionasiu asesoru la scaunulu orf., Ferd. Nádasdy (Sirbina) v.-notariu, Tobia Mihalovicu, pretore in Baiade-Crisiu, Simionu Piso, pretore in Bradu, Georgiu Nandra si Georgiu Herbai, subpretori in Ilioa si Dobra, si Dr. St. Erdeli, medicu de cercu in Baia-de-Crisiu. Acesta este personalulu oficialu romanu aplicatu din grati'a domnésca!

Dupa aceste permiteti-mi dle redactore! cá in pucine trasuri generali se ve aretu undulatiunea spiritului ce a domnit in totu decursulu alegerei de trei dile.

Conferinti'a romanésca númeroasa in membri, au aclamatu cu viia emotiune de multumire prececederea si comunicarile delegatiunei sele, si anume au meritatu si au fostu distinsi pentru silintiele lor spre inaintarea bunului publicu dlu Sigismundu Borlea si Dr. Avramu Tincu; in celelalte conferinti'a a discutatulu cu multu interesu, la inceputu obiectivu si chiar' sublimu, inaltandu reputatiunea si onórea natiunala; mai cátra frangerea pániei inse s'au auditu pucine voturi romanesci inspirate de interesu

particulariu, nu destulu de demnu pentru caus'a comuna. Ci aceste voci ragusite de fric'a nesuccesului nu merita a fi considerate, cu atátu mai pucinu comunicate publiculu mare; — cu machuire sufletésca inse, pentru corectiune in viitoriu nu trebe se tréca fara apostrofare, cá unu oficialu, contra voturiloru esprese romanesci, a declarat in conferintia, cá trebuie delaturata reputatiunea natiunala, cându e verb'a ca se se impartiesca posturi; pentru aceea ni-e frica de engagemente antiromanesci; dar' vomu vedé ce va mai fi!

Merita condemnare portarea romanésca a Deveniloru proprii si mai susu specificati, pentru siovairile lor, si simularile facia de conferinti'a romanésca, — aflandu-se, ca densii consentisera dejá la planulu impartirii colaciloru, asia dupa cumu ungruii l'au pregatitu, — si asupra caroru nu potemu destulu a ne esprime condolenti'a — pentru decaderea lor in sentiulu si curagiulu natiunalu romanescu.

Mai in urma invetiulu din tóte e, cá parolele domnesci asta-di suntu date numai pentru cá se aiba ce neconsiderá, si ca ori ce asiedimente si pacturi cu adversarii nostri suntu facute numai dreptu momenele, până la urmarea actului engagiatu, cá atunci se se demintiesca, — si prin urmare credintiele si sperantiele asiediate in aceste compromise suntu si remanu vane si sterile, si in fine cá romanii dismembrati se pierdu si intarescu pe adversarii lor.

Tristu si amaru invetiu pentru noi romanii de aici e si acela, cá chiar' unii dintre ai nostri, cu propriiele lor voturi si vointie au ingropatu sperantiele si dorintiele cele mai legitime ale romaniloru, si asia ei singuri spriginescu si sustienu apasarile si nedreptatirile ce ni se intempla in tóte dilele.

Tacitu.

Processulu Miletics.

(Urmare.)

A dou'a di de pertractare.

Iovanovics, martorulu la care se provóca apertoriulu, fassiunéza urmatórele: cunoscu pe Rankovics. Mai pe urma l'am intelhitu in Juliu 1876 in carcerulu din Becichereculu mare, unde insumi, fiindu denunciatu, am suferitu arestu de patru luni si apoi fui eliberatu lipsindu dovedi obiective incontra mea. Mi se spuse, ca Rankovics a fostu prinsu in Becse si d'acolo escortatu in carceru. Eu me aflam tocma in cancelari'a carcerului si mi-scriam apelatiunea, d'odata audu pe Rankovics facundu scomotu mare nainte ferestrei. Injurandu se espectorá in limb'a serbéscu: „blastemu pe D-dieuulu ungréscu si tribunalele ungréscu; in locu se mi-dee bani, me 'nchidu pentru Miletics, pe care nice nu l'am vediatu, nici nu l'am agraitu in Belgradu“. Rankovics strigá mai departe, mai bine se prinda pe capitanulu politiei, Stefanu Molnar, care concese contrabandarea unei nái cu 20,000 puscii spre Serbi'a pentru care faptu a primitu 2—3,000 de galbini. Rankovics ceru se se avizeze de sosirea lui, comitele supremu, care ii este amicu intimu si cu care a beutu adese; chiar si consululu generalu din Belgradu, principele Wrede, déca ar voi se i-telegrafeze, inca s'ar intrepune pentru densulu la regimulu magiaru. Elu adause mai departe, ca va face intocma cá Rozsa Sandor, va denuncia pe toti, caror'a le este inamicu, in cátu edificiuulu acest'a va fi prea micu, cá se cuprinda pe toti, pe cáti ii va denuncia densulu.

Martorulu fassiunéza mai departe, cá a vediatu pe Rankovics mai adese in convorbire cu tierénulu Rajcsanyi, care inca se aflá pe atunci in prinsóre.

Rankovics néga, ca ar fi fostu cu Iovanovics intr'o odaia. Acest'a inse raspunde, ca la aerisarea odaiei acusi se aflá intr'un'a, acusi intr'alta chilia cu Rankovics si Rajcsanyi. De altmintrea Rankovics erá in arestu nu numai pentru crima politica, ci si pentru vetamare corporala.

Rajcsanyi dtee ca aflandu-se in arestulu din Becicherecu, de unde fu eliberatu, cá nevinovatu, a cunoscutu bine pe Rankovics si ca acest'a injurá de repetite ori asupra modului cu care erá tractatu. — Rajcsanyi repetiesce aprópe din vorba in vorba fassiunea lui Iovanovics.

Rankovics concede, ca a locuitu intr'o odaia cu Rajcsanyi. Afirma inse, ca ar fi disu numai: Vreau se scie ceva despre Miletics de aceea me tractéza astfelu, dar atáta se scie ei (dicandu acestea a radiatu pumnulu).

Se cetescu mai multe acte asup'a portarii din trecutulu a lui Rankovics.

Dr. Polit: Ve rogu a se constatá, ca la 30 aug. 1876 Rankovics este eliberatu din arestu, si la 31 aug. depune juramentu cá martoru in contra lui Miletics.

Din alte acte se vede, ca la 1876 fiindu acusatulu pentru sila, scapá din lips'a de dovedi, de alta parte, ca pentru vetamare g'ea corporala, fu condamnatu la carceru de 6 luni.

In fine se constatá, ca la aretarea lui D. Szavics si F. Rankovics, George Rankovics erá in cercetare pentru falsificarea a trei politie de 300 fl. 500 si 600 60 cr. ca cercetarea se sistase, fiindu ca acuatorii isi retrasese p'ra. — D. Polit: Me rogu a se constatá ca aretarile aceste contra lui Rankovics se facura inca in 1876, inainte de fierberile serbesci, eu punu pondu pe acést'a.

Tribunalulu decide cá martorii: Boszkovics, Steovics, Obradovics, Miletics si I. Iovanovics si Rajnyi se depuna juramentul pentru fassiuile lor.

(Va urma.)

Romani'a. Bucuresti, 10/22 Ianuaru. Déca unu statu si natiune a sciutu se'si arate recuscinti'a in fapta cátra cei ce si-au versatu sangele ru pentru libertatile publice si independenti'a patriei, oi aceea este in epoc'a nóstra natiunea romanésca. ampani'a inca nu s'a terminatu si pacea nu s'a chiaietu, dara Camerele Romaniei si Domnitoriulu au grabitu a remunera sacrificiele de sange prin matori'a lege de pensiuini.

CAROLU I.

Prin grati'a lui Dumnedieu si vointi'a nationala, omnu alu Romaniloru.

La toti de fačia si viitori sanatare.

Asupra raportului ministrului Nostru secretariulu de Statu la departamentulu de resbelu, sub Nr. 9,014 pe lenga care ne supune spre sanctionare gea relativa la pensiunea militariloru remasi infirmi din caus'a raniloru dobandite in resbelu, preumu si a veduveloru si orfaniloru celoru morti in lupta, votata de Corpurile Legiuitoare.

In virtutea art. 93 din Constitutiune.

Amu sanctionatu si sanctionamu.

Amu promulgatu si promulgamu cele ce urméza:

L e g e.

Art. 1. Oficierii de ori-ce gradu, sub-oficierii, caporalii si soldatii, ori-care aru fi fostu durat'a serviciulu lor, voru avea dreptu la pensiune pe basele indicate in art. 5, daca voru fi fostu raniti gravu si atr'unu chipu incurabilulu, in evenimentele resbelului.

Ei voru avea acelasi dreptu daca voru fi dobanditu infirmitati grave si incurabile, recunoscute a fi provenitu in ostenelele si pericolile campaniei.

Art. 2. Ranile sau infirmitatile, provenite din ausele enunciate, daca ele au ocasionatu orbirea, amputati'a sau perderea absoluta a usagiului unuia sau mai multoru membre.

Art. 3. In casurile mai pucinu grave, ele dau locu a pensiune sub conditiunile urmatoare:

1. Pentru oficierii, daca ele i punu in stare a nu mai putea remané in activitate si le ridica posibilitatea le a reintrá mai tardiu in armata.

2. Pentru sub-oficierii, caporalii si soldatii, daca ele i punu in stare a nu mai putea servi si a nu'si mai putea scóte hrana.

Art. 4. Ranirile si infirmitatile sub-oficieriloru, caporaliloru si soldatiloru, cari voru fi recunoscute incurabile, dobandite in cursulu evenimentelor resbelului, dar' cari nu punu pe suferindu in posibilitate de a se hrani, nu dau dreptu la pensiune ci la unu ajutoru de lei 240, platitu odata in momentul pornirei la vatr'a sa.

Art. 5. Se fixéza basele pensiunii precumu urméza:

a) Oficierii voru avea o pensiune egala cu solda intréga (fara accesorii), cuvenita gradului ce avea in momentul candu a fostu ranitu sau a devenitu infirmu.

b) Sub-oficierii voru avea o pensiune de 360 lei pe anu.

c) Caporalii voru avea o pensiune de 300 lei pe anu.

d) Soldatii voru avea o pensiune de 240 lei pe anu.

Art. 6. Aceste pensiuini voru fi reversibile dupa mórtea titularului, asupra veduveloru pana la mórtea sau remaritarea lor, si asupra copiiloru pana la majoritatea lor.

Art. 7. Veduvele si copii militariloru ucisi pe campulu de batae, precumu si veduvile si copii militariloru morti din caus'a evenimentelor resbelului sau din caus'a bóleloru, sub influenti'a carora au fostu supusi prin obligatiuni ale serviciulu lor in campanie, au dreptulu a primí aceiasi pensiune care s'ar fi cuvenitu sociulu sau tatalu lor, daca ar' fi traitu cu rane sau infirmi.

Pensiunea veduveloru incetéza la remaritarea lor. Pensiunea copiiloru curge pana la majoritatea lor.

Art. 8. In tóte casurile aratate mai susu, veduvile fara copii primescu pensiunea jumetate.

Art. 9. In casu cá, militarulu nu ar lasa veduve sau copii, ci unu tata infirmu, sau o muma veduva si fara midilóce de existentia, pensiunea cuvenita lui va profita tatalu sau mumei numai catu va trai.

Daca militarulu lasa o socia fara copii si care are dreptu la jumetate de pensiune cea alta jumetate de pensiune o voru primí parintii fara midilóce.

Art. 10. Pensiuinele datorite tuturor militariloru, in conditiunile legeri de facia, se voru platí de cass'a dotatiunei óstei. Statulu va retine din subventiunea ce da anualminte cassei pensiuiloru sum'a ce se va constata ca densa datoréza oficieriloru si urmasiloru lor, in momentul ranirei sau infirmitatei, conformu legeri generale a pensiuiloru, si le va versa de-a dreptulu in cass'a dotatiunei óstei.

Se voru afecta la plata acestoru pensiuini tóte veniturile cassei de dotatiune a óstei, cari prin legi speciale n'ar avea alta destinatiune.

Se va prevedea in budgetulu Statulu sum'a necesara pe fia-care anu pentru acoperirea pensiuiloru acordate cu legea de facia.

Art. 11. La 25 a fia-carei luni cass'a de dotatiune a óstei va da ordonantia casieriloru generali pentru plat'a pensiuiloru din judetiu.

Casierii generali voru elibera imediatu mandate individuale si le voru tramite in comunele unde domiciliéza pensionarii.

Perceptorii comunali voru achita la presentare aceste mandate celoru in dreptu, de la cari voru primí cuitantie legalisate de primari.

Art. 12. Gradele inferioare cari, pe langa pensiunea prevediuta in acésta lege, aru fi dobanditu dreptulu si la alte pensiuini, precumu suntu aceia ai ordinului „Steau'a Romaniei“ sau aceea pentru serviciulu de 12 ani ca sergenti, nu voru putea primí, din aceste din urma, de catu jumetate din sumele prevediute de legile speciale.

Art. 13. Copii militariloru morti sau deveniti infirmi voru avea dreptulu a fi crescuti gratis in institutiunile de instructiune ale Statulu. Pentru copii orfani de tata si mama pensiunea va fi retinuta in favórea Statulu pentru totu timpulu catu ei se voru aflá in acele institutiuni.

Art. 14. Pensiuinele, infiintiate prin present'a lege, nu suntu supuse la nici o retinere.

Art. 15. Pensiuinele acestea nu se potu instraina, ele nu se potu nici urmari si sechestra de catu numai pentru casurile art. 185 si 187 codulu civilu.

Art. 16. Ori-ce militariu pensionatu sub ori-ce titlu va fi, precumu si aceia carora s'a datu numai ajutoriu, conformu art. 4, primescu de la Statu midilóce de transportu spre a se întórce la vetrele lor.

Afara de acésta ei remanu stapani pe efectele lor de micu echipamentu.

Art. 17. Ori-ce militariu, veduva, orfanu sau parinte care va voi a face se i se valoreze dreptulu seu la pensiune din causa de raniri sau infirmitati, trebuie se adreséze cerere cátra ministerulu de resbelu. Ministerulu va procede imediatu la verificarea drepturiloru reclamantulu.

Art. 18. Ministerulu de resbelu va constata causele raniloru sau infirmitatiloru, fie prin raporturile oficiale si alte documente autentice, cari voru constata faptulu sau prin certificatele autoritatiloru militare, sau in fine prin o informatiune sau ancheta ordonata de densulu.

Art. 19. Ministerulu de resbelu, constatandu dreptulu la pensiune va libera unu titlu de pensiune sau unu mandatu de ajutoriu militariloru, veduveloru, orfaniloru sau parintiloru admisi a se bucura de dispositiunile legeri de facia.

Art. 20. Dreptulu orfeliniloru la pensiune se va putea reclama si de vre-una din rude sau de primarulu loculu unde ei s'ar afla.

Art. 21. Tóte cererile cumu si constatarile dreptulu la pensiune, precumu si legalisarile cuitantiloru, cari se dau de pensionari pentru primirea pensiunii, suntu scutite de timbru.

Art. 22. Ori-ce dispositiuni de legi si regulamente anteriore, contrarii presentei legi, suntu si remanu abrogate.

Facemu cunoscutu si ordonamu ca cele de facia investite cu sigilulu statulu si trecute in „Monitorulu oficialu“, sa fie adressate autoritatiloru administrative si judeciare, spre ale inscrie in registrele lor si ale observa intocmai, ér' ministrii nostri secretari de statu la departamentele de resbelu si acelu de justitia suntu insarcinati cu ducerea la indeplinire a decretulu de facia.

Datu in Bucuresti, la 29 Decembre 1877.

(„Monitoriu.“)

CAROLU.

Sciri diverse.

(Procesele de presa.) Acelea se inmultiescu si in Transilvani'a; dara nu scimu cumu se intempla, cá ele cadu unele dupa altele asupra diareloru germane Sieb Tageblatt din Sibiu si Kronstädter Zeitung din Brasiovu; dara Gazet'a Transilvaniei serman'a le intrece pe acelea cá-ci i s'au intentatu doue dintr'odata cu terminu pe 12 si 26 Februaru, care pre cátu suntemu informati ambele au se ajunga la óresicare celebritate, cá-ci sunt camu complicate. Pe cátu aflamu din diarie, Cehiloru in Bohemi'a si Ruteniloru in Galiti'a le merge intoema cu publicitatea lor. Dara incai aceia au numai una lege de pressa, éra nu doue, si asia li se mesura la toti cu un'a. Preste acesta; in legea austriaca mai este si procedur'a obiectiva, unde procurorulu lovesce in carte, diariu, articlu, pamfletu, le confisca si lasa persón'a in pace. La noi totudeauna este atacata numai person'a.

(Veniturile universitatiei sasesci pe a. 1878.) Cele ordinare s'au evalvatu la 150028 fl. 62 cr., extraordinarie la 4500 fl., in sum'a totala 154528 fl. 62 cr. Spelele pe acelasu anu sunt prevediute cu 154273 fl. 27 cr., asia ar remané unu prisosu de 255 fl. 35 cr.

La fondulu asia numiteloru siepte judetie, care se administréza separat, venitul pe anulu acesta e computatu cu 57067 fl. 14 cr., éra spelele totali cu 56545 fl. 65 1/2 cr., prin urmare cu micu prisosu de 521 fl. 48 1/2 cr. Acelea doue venituri considerate cá interese cu 5% aru corespunde la unu capitalu de preste 4 milióne fl.

(Datoriile statulu.) Dintr'unu actu parlamentariu dela Vien'a aflamu, cá in a. tr. 1877 Cislaitani'a cautá se mai adaoga la datoriile sale 91 milióne, éra Ungari'a 105 milióne. Acestea cifre se afla trecute si in motiunea cea importanta a deputatulu dr. Sturm. Este totuodata téma mare cá deficitulu pe anulu 1878 va esi érase celu pucinu la 50 de milióne.

(Necrologia.) Mihaiu de Mocioni, cu ánimu infranta de durere face de scire in numele seu, precumu si in alu fiiloru sei Alessandru si Eugeniu, mai departe Andreiu Mocioni de Foen si cu soc'ia sa Laura nascuta Cernovits de Macea, Antoniu de Mocioni si cu soc'ia sa Iosefina nascuta baronessa Brudern, si cu a fii-loru Zenone si Victoru, Georgiu de Mocioni cu soc'ia sa Helena nascuta Somogyi de Gyöngyös, si cu fiicele lor Livia si Georgina, in fine Eva de Mocioni, — despre preduios'a incetare din viétia a neuitabilei sale consorte, resp. mame, surori, cumnate si matusie, a domnei Catarina de Mocioni, nascuta Mocioni de Foen, carea in 7/19 Ianuaru a. c. dupa miédiadi la 5 óre, dupa o scurta suferintia, prevediuta cu santele taine, in etate de 71 de ani, de apoplessia cerebrale, a adormitu fericita intru Domnulu.

Remasitiile pamentesci a scumpei decedate se voru binecuvéntá in diu'a de 9/21 Ianuaru dupa miédiadi la 3 óre in „Grand Hôtel Hungaria“, dupa ritulu greco-orientalu, de aci se voru transportá la Foen si se voru depune acolo pentru odihna eterna in mormentulu familiei.

Parastasulu se va celebrá in Budapesta la 18 Februaru (2 Martiu) nainte de miédiadi la 10 óre in biseric'a greco-romana. — Fia-i tierin'a usióra!

— Nic. Popescu, pictorulu romanu a repausatu in Lugosiu la 29 Dec.; Gavrilu Ardeleanu, rigoro-sante in medicina, in etate de 24 ani la 11 Ianuaru; Ioanu Bratu, parochu in Resinari la 19 Ian.; Georgiu Trombitiasiu, parochu in Vaid'a rece la 13 Ian.

(Regele Victoru Emanuelu) scia bine limb'a germana si cetea cu placere pe poetii germani in originalu. In castelulu regescu din Turin este in camer'a de lucru a regelui unu dulapu fórté simplu pentru carti. Aci se potu vedé operile poetiloru Schiller si Heine unulu langa altulu. Re galantuomo cetea multu pe Schiller, caci acestu poetu nu numai ca adesea 'l incanta, dar' i-a scapatu si viat'a.

Era in lupt'a de la Novara; Victoru Emanuelu sta in cele d'antaiu rënduri si de-odata simti ca ar fi primitu o lovitura. Tunic'a sa era rupta in peptu, regele insa remase neatinsu.

Volumulu grosu alu cartei Wilhelm Tell, pe care o luase s'o cetésca in campanie, si pe care o purta in posunarulu de la peptu alu hainei, opri glontiuulu, asia ca nu atinse catusi de putinu pe Victoru Emanuelu.

Legatur'a cartei este simpla si se afla in dulapulu cu carti din Turinu, unde se póte vedé si glontiuulu.

(Regelul Victoru Emanuelu) i se factu observarea, ca regimulu seu este prea liberalu cu impartirea decoratiuniloru. Elu respunde: „dóue lucruri sunt, cari nu trebuie denegate, candu le cere cineva: unu buchetu pentru o dama si o decoratiune pentru unu domnu.“

(Telefonulu.) Cu acestu nou aparatu de comunicatiune s'au facutu diverse incercári anume intre Sabiu si Brasiovu intre Clusiu si Desiu, intre Muresiani si Sighisióra. Tóte au avutu succesu favoritoriu.

Conversatiuni literarie.

Despre dictionariulu academicu alu limbei romane.

(Urmare.)

4. D'in contra vorbele de origine neromanica, ca slava, cinste,iubire, ibovnicu, vreme, vremelnicu, stape-nire, slujba, slujbasiu, etc., nu potu si nu se cade se afba locu intr'unu dictionariu romanescu. Cu atátu mai pucinu potu figurá bene in acestu monumentu allu romanitatei nostre, vorbe, cari, romanesci de origine, au inse forma straina, ca acarnitia, guraritia, amarnicu, etc., cari de neapperatu cauta se dé loculu celoru ce se audu cu forma romanésca: acariu, gurare, amaru. La curati'a forme cauta se tienemu si mai multu inca de cátu la a materiei, pentru co form'a determina si mai bene de cátu mater'i'a addeveratulu caracteriu allu unei limbe. Limb'a nostra ar poté avé de diece ori mai multe vorbe straine, si totusi ar remané romanica, pre cátu tempu si ar pastrá, cumu si a pastratu, form'a sa romanica. Cátu de mare este superioritatea formei asupr'a materiei, se pote intellege forte bene si d'in alte ordini de lucruri, cari cadu mai dreptu sub semtirile nóstre: frumocele pannure ce se tiessu d'in lan'a oiloru nostre, elegantile mobili ce se facu d'in lemnulu superbiloru nuci ai Romaniei, lussosele metassarie ce se tragu d'in gogosiile vermiloru crescuti de Románi, suntu verce, numai romanesci nu, pentru co, de si fabricate d'in mater'i'a romanésca, form'a inse, sub care ne revinu, le este in-tiparita de mân'a artistulu strainu. Asia déro pentru vorbele de origine romanica, inse de forma straina, cauta se fimu,de se pote, mai rigorozi de cátu pentru cele ce si de origine si de forma suntu straine limbei nostre. Scimu co pentru apperarea acestoru parasite, cari nu potu de cátu suffocá arborele románu si impedeací regulat'a si perfect'a lui desvoltare, producu unii argumente celle mai speciose. „Care limba, dicu ei, nu a admissu vorbe straine? A scote apoi d'in limba assemeni vorbe, cari coprendu átatea trassure viue d'in viétia poporulu ce vorbesce acea limba, este ca sí unu scri-legiu. Ce este in fine limb'a deco nu mediloculu de intellegere si comunicare a ideelor? Prin urmare déco vorbele straine suntu bene intellesse de poporu, pentru ce se punemu in loculu lor altele neintellesse numai pentru cuventulu de puritate a limbei?“ — Acesta si alte assemeni vorbe nu ar meritá neci unu respunsu, déco amu prepune macariu, co vinu d'in una rea credentia. Suntemu inse deplenu cuvinsi, co cei ce le dicu, nu si au datu tota luarea amente la una cestuinea asia de importante, si co, déco adjungu la conclusioni atátu de pucinu fundate, caus'a este numai co nu au consi-

deratu lucrului destullu de affundu si pre tote faciele lui. Si mai antâiu ar cautá se ne intrebânu, cari a- nume si de ce natura sunt vorbele straine ce au capetatu unu dreptu de cetate in alte limbe culte alle Europei? Numai unu respunsu categoricu si precisu la acesta intrebare pote dá una deslegare satisfactoria cestionei vorbeloru straine d'in limb'a nostra. Nu este aci loculu de a intrá in ammenuntele ce s'ar cere spre a pune in deplena lumina tote datele, câte aru fi necesarie la deslegarea unei probleme asiá de delicata. Cauta déro se ne marginimu a trage luarea a mente numai, co in domeniulu vietiei intime: in religione, in politica, in administratiune, in legislatiune, in ocupatiunile de tota diu'a si de tota or'a in totu ce attinge mai de aproape pre omu, verce limba culta cu greu si forte raru a lassatu se petrundu si se prenda radecina vorbele straine. Unu fericitu instinctu de conservare, assemenea cellui ce are fiacare fintia viua, inspira fiacarei limbe orrore de verce strainismi. Acésta-a se pote vedé in limbele culte celle mai bene formate, si lucrulu nu potea si nu pote merge almentrele cu limb'a romanesca. Au reu a facutu limb'a romanesca, de a cautatu se se scape de zapcii, ispravnici, polcovnici, praporcici, etc? Cene ar fi acellu Românu, care, vercâta affectiune ar portá d'in errore credemu, vorbeloru straine, ar vré se se numesca astadi slujbasiu, sluga a stapanirei, etc., mai bene de câtu functionariu, ministru, etc? Cene ar avé coragiulu se sustiena, co stapanitoriulu si hospodariulu mai potu figurá lónga domnitoriu sau domnu, la care Românu a tienutu cu atát'a cerbicia, pentru co nemica n'a potutu se lu faca se uite, co asiá se intitulá insusi divulu Traianu, care l'a addussu pre acestu territoriu? Cati apoi d'in Români au sciutu, si mai vertosu cãtu sciú astadi ce erau podorojnele, otosieniele, pisaniele, aterdisirile, aotorisirile, etc? Cati d'in Români intellegu ce suntu voscresnele, bogorodicinele, polonoscitiele, etc? Pote cineva sustiené macariu, co assemeni vorbe straine suntu mai intellesse Românu de câtu celle curatu romanesce, cari au luat si au se iea loculu acelloru-a? Este addeveratu, co unele vorbe straine suntu mai conosciute unei parti de Români, déro acelleasi suntu cu totulu neconosciute altei parti de Români: vreme, didu sau agudu, plugu, poruncire, etc. nu su de locu conosciute unui mare numeru de Români, cari in locule au vorbele curatu romanesce: tempu, muru, aratru, demandare. Cene déro pote sustiené, co romanescele: tempu si demandare nu au dreptulu de a inlatrá cu totulu parasitele: vreme si poruncire? Romanesculu demandare cauta se allunge pre strainulu poruncire, cu atátu mai multu cu câtu acestu-a sterpu pre pamentulu romanescu nu a datu si nu mai pote dá decátu porunca, pre candu acellu-a se presenta incongiuratu de una numerosa familia: mandare, mandatu, mandariu, comandare, comanda, recomandare, recomandatiune, recomandabile, etc. Propuneti déro, câtu veti vré, fora locu si fora temeiu, essemplele altoru limbe la imitarea Românu; spariati-lu de assemenea, câtu veti vré, cu pretensulu attentatu ce prin espulsiunea vorbeloru straine ar committe asup'ra vietiei selle istorice: cu nemica, déro cu nemica nu lu veti aduce se respecte strainismulu nerationalu, care i suge si séca cea mai buna vena a vietiei selle. Religionea, de care Românu addeveratu a avutu si are unu sentimentu asiá de viu, religionea potut'a ore se lu faca a adoptá sfetu sau precist'a in locu de santu si precurat'a? Facia cu acésta repulsiune ce Români, casí vercare alta natiune, semtu pentru totu ce este strainu limbei loru, barbatii luminati, cari cu argumente speciose cauta a apperá strainismii d'in limb'a româna, convinsi co instinctulu mai neci una data nu insella, ar fi dêtoru se demonstre, co in acestu puntu instinctulu poporului este ratecitu. Acésta-a inse, in starea de astadi a scientiei, le ar fi preste potentia: coci scientia reconosce, cumu si instinctulu poporului semte, co limb'a, casi suffletulu poporului ce se manifesta intr'ens'a, este unu ce viu si organicu, care se desvolta d'in unu micu numeru de radecini, intogmai

precumu unu mundru si tufosu arbore cresce d'in una mica sementia aru cata in pamentu. Marirea prin adausse de d'in afora este déro totu atátu de contraria naturei limbei, câtu si naturei unei plante sau unei animale. Consecenti'a neinlatrata a acestui principiu este, co cu câtu una limba se desvolta mai conformu naturei selle, d'in propriulu seu fundu, cu atátu acea limba este mai usiora de preceputu, cu atátu devine instrumentu mai comodu de comunicare a ideeloru, de inaintare pre callea culturei, de intellegere si de infratire intre toti membrii ce ua vorbescu. D'in contra limb'a ce are nefericirea de a fi petrunsa, si mai multu sau mai pucinu inundata de vorbe straine, casi plant'a infasiurata de parasite, e impededata in desvoltarea sa regulata si condemnata a langedi, si prin acésta a oprí sporulu cugetarei insasi. Asiá mersulu mai rapedu sau mai lentu allu unui poporu pre callea civilizatiunei, marirea, potea si prosperitatea lui, in fine sortea si posetiunea lui, in senulu marei familie a genului omenescu, depende forte multu de la curatia limbei, ce si a datu de organu cugetarei selle. Asiá déro puritatea limbei este una cerentia imperiosa nu numai a instinctului populariu, ci si a mentei sanetosu si luminata prin experientia si reflessiune. Co prin curatirea limbei române de strainismi s'aru sterge pretiose urme d'in viet'a multu incercatei nostre natiune, o! de acésta-a se nu ne tememu prea multu: coci plagele ce s'au addussu limbei nostre, suntu asiá de profunde; loviturile ce i s'au datu, suntu asiá de gravi, in câtu, vercâtu de mari aru fi adoperatiunile nostre spre a le vendecá, totusi voru remané ici si collo órecari cicatrici, órecari venetari pre formos'a facia a acestei nobile si gratiosa vergine a Italiei. In addeveru afora de categori'a vorbeloru straine attensa mai susu, in loculu caroru-a au reintratu vorbe curatu romanesce, si au reintratu in modu nerevocabile, pentru co s'au popularisatu mai multu sau mai pucinu, se afla inca unu numeru de cuvente, parte de origine inca neconosciuta, parte de origine neindoiosu straina, cari, fiindu co se afla in gur'a Româniloru d'in mai multe provincie, fiindu co prin intrarea loru in locutiuni popularie si prin derivatele ce au datu, au presu radicine mai multu sau mai pucinu affunde in limba; fiindu co in fine neci in form'a loru grammaticale, neci in structur'a loru fonetica, nu presenta nemica strainu urechiei romanesce, se potu admite la dreptulu de cetatiana româna, si prin urmare introduce in dictionariulu limbei române. Atari vorbe cumu su, de essemplu, baba bobu, bellanu- bellauru, platica, peticu, plosca, etc., potu satisfacere pre deplenu dorentia celloru ce aru vré se afle si in limba urme d'in trecutulu nostru istoricu, fora se altere puritatea limbei: elle voru fi ca pucin'a arama ce intra intr'una formosa moneta de auru. In fine cei ce d'in puntu de vedere istoricu tienu cu sinceritate la strainismii ce au petrunsu dupo tempuri in limb'a nostra, se potu pre deplenu linisci: coci la tote vorbele straine escluse d'in dictionariu stau deschise portile glossariului in care voru intrá impreuna cu cuventele române de origine, déro straine de forma, cumu si cu vorbele, cari ca deranjamentu, attasiamentu, avangarda, guerra, etc., desi imprumutate d'in limbe sorori cu a nostra, nu suntu inse de origine romanesca. Pentru acesti d'in urma strainismi lessicografulu românu cauta se fia cu atátu mai inessorabile, cu câtu in favorea loru nu se pote adduce neci macariu scus'a ce se invoca pentru cei alti scus'a ce se afla mai demultu conosciuti cellu pucinu unei parti de Români. Totu in glossariu se voru arruncá de una camu data si acelle vorbe, cari, de si de origine conosciuta romanesca, ceru inse desvoltari mai large spre a se poté invederá modulu loru de formatiune, sau cari, de si prin structur'a fonetica si alte caracterie nu presenta nemica contrariu legiloru limbei, nu se potu inse legá cu deplena certitudine de una anumita radecina romanesca, si au prin urmare lipsa de a trece prin purgatoriulu unoru mai lungi si minutiose discussioni.

5. Materi'a glossariului astufelu definita, nu mai lassa, credemu, neci una indointia asup'ra coprensului

dictionariului. Totusi pentru mai multa lamurire nu fi de prisosu a adauge si urmatoriele esplecari. Si antaniu se intellege de sene, co termenii grecesci arti si scientie, admissi in tote limbele romanice, nu potu considerá ca straini limbei române, precumu ne vorbe ca truffa, tegaia, téca, pirostii etc., cari de si de origine greca, porta inse sigillulu unei inalta vechime se afla in gur'a mai totoru Româniloru, si nu se pot neci decumu confunde cu celle de importatiune noua, cumu syntrofia, etc. apoi asup'ra materiiei curat romanesca, asup'ra vorbeloru formate d'in radecine curat latine, este necessariu ca in intressea istoriei limbei se stabileasca, co cuventele d'in acesta vasta fontana se imparte, dupo epoc'a de formatiune, in doue categorii bene destincte, si a nume: 1° vorbele ce s'au afiatu in usu inainte de 1830; 2° vorbele de atunci si per astadi intrate in usu limbei. Celle de antani'a categorii se afla tote cu pucine exceptioni, in gur'a Româniloru din tote partile; celle de a dou'a categoria, de si unel mai vulgarisate de câtu altele, totusi d'in natur'a lucrulu insusi nu s'au potutu inca respandí intre toti Români. De acea, in intressea istoriei limbei, cumu s'a dispu se voru destinge cu accuratetia de celle alte pri semnulu (*).

6. Dupo essemplulu celloru mai noue modelle d' dictionarie, si pentru cuventulu necontestatu si necon testabile, co dictionariulu cauta se coprenda limb'a i totulu seu, dandu nu numai materi'a, ci si form'a limbei precumu s'a admissu a se tractá in articlii special particelele neseperabili, ca ab, ob, re, trans, etc., car nu occuru nici una data in limb'a nostra ca vorbe de sene statorie; asiá a cautatu se se admitta a se tractu separatu si suffissele de derivatiune, cumu osu, tate ticu, etc., cari de assemenea nu au in limba una indidualitate nedependente, déro cari in vederea atátu a sensului delicatu si variatu ce dau vorbeloru, cu cari se incorpora, câtu si a legiloru bene determinate, dupo cari se affigu in capetulu cuventeloru, merita de certu fiacare una tractare particularia. Spre a preveni inse de la inceputu, co este vorb'a de una particula, sau de unu suffissu fora essistentia individuale in limba, si unoru-a si altoru-a se prepune semnulu (+). In fine studiulu superficialu allu limbei nostre si allu limbei latine pre de una parte, influenti'a esclusiva a limbei francesca pre de alt'a, au facutu co, in contr'a genului limbei nostre, s'au introdussu de unu tempu incoce in usu limbei numai certe derivate d'in una radecina romanesca, lassanduse la una parte atátu radecina, câtu si celle alte derivate alle ei. Unu assemenea processu ar avé de resultatu scoterea limbei d'in mersulu ei regulatu in desvoltarea organica, care este, cumu s'a arretatu, un'a d'in conditionile fundamentali spre a facilitá intellegerea limbei. Ca se se puna una stavila acestei tendentie contraria si chiaru funesta limbei nostre; ca se se dé fiacarui Românu mediloculu de a petrunde in fondulu limbei selle si de a umbraciá cu facilitate in totulu ei; ca se se inlature pericululu ce ne ammenintia de a perde, prin aventulu pré inainte a unei parti a natiunei si remanerea pré inderetu a masei poporului in callea culturei, de a perde marele privilegiu de care peno astadi ne amu bucuratu, vorbindu cu totii acea-esi limba: a cautatu se se introduca in dictionariulu românu si radecinele, d'in cari, inainte de 1830, si mai vertosu de la acésta epoca in coce, s'au luat in usu limbei numai unele derivate. Déco ponderosele cuvente ce espusemu, milita cu potere in favorea acestei imbunetati, essemple, cari se ua autorise, inca nu lipsescu. In dictionariile limbeloru classice, mai allusu alle limbei ellenice, se dau de ordinariu si acelle vorbe sau forme de vorbe, despre cari nu su probe, co aru fi avutu cursu in usu limbei, déro cari, ca radecine, espleca alte vorbe derivate; si nu amu intellege, dece in dictionariulu românu nu ne amu folosi de acestu processu, care ar dá fiacarui Românu mediloculu de a studiá, peno la unu puntu, limb'a sa cu acellu-asi folosu ce d'in studiulu limbeloru classice trage una parte de Români mai favoriti de impregiurari. Assemeni radecine, cari au datu derivate in limba, fora se intre si elle incesi in usu, se insemna, pentru destingere, cu (++). Nu mai remane acumu de câtu una sengura si ultima observatiune de facutu asup'ra coprensului dictionariului românu: in respectulu vorbeloru de arti, maestrie sau scientie, de cari amu avé semtita lipsa, si cari nu s'aru poté aflá in limb'a latina sau formá d'in una radecina romanesca, déro aru essiste in alte limbe romanice noue, s'a adoptatu ca regula a nu admite in dictionariulu românu de câtu pre acellea, cari s'aru aflá adoptate cellu pucinu in doue d'in acelle limbe romanice, in cea italiana si francesca.

(Va urmá).

Cursulu moneteloru in val. austr.

Vienna, 24 Ianuariu.

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.60 cr.
Moneta de 20 franci	„	9.48 1/2 „
Imperialu rusescu	„	9.72 „
Moneta germana de 20 marce	„	11.80 „
Sovereigus englesi	„	11.94 „
Lira turoesca	„	10.70 „
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	103.30 „

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

21/9 Ianuariu.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	l.	93.50 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	— „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„	89.50 „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„	83.25 „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„	71.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit. din 1875 cu 8%	„	81.75 „
Fondulu de pensuni (per 300 l. a.) cu 10%	„	135.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„	— „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	— „
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	200.— „
Romani'a. Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	40.— „

Anuntiu.
Subscripsulu mi-annu transpusu cancelari'a advocatiua dela Abrudu la Sibiu Strad'a Urezului Nr. 25 in Etlagiulu alu II-lea; — ceea ce prin acést'a cu aceea observare se aduce la cunoscentia onoratiului publicu si a clientiloru mei: cumca tote causele dejá mie incrementiate si incrementiositate. — Sibiu in 1-a Ianuariu 1878 st. v.

L. Basilu Poppu d' Harsianu,
advocatu.

Tiparitari
pentru
antistii comunale si notari
se afla
in tipografi'a lui **W. Krafft**
Sibiu (strad'a Urezului).

„ALBINA“
Institutu de creditu si de economii in Sibiu
(Strad'a Baier Nr. 1 in casa propria.)
Fondatu in anulu 1871

cu unu capitalu de actiuni de 300,000 fiorini platitu intregu.

- I. Accórda imprumuturi ipotecari cu terminulu celu mai lungu de 10 ani, sub conditiunea respunderii in rate si in anuitati.
- II. Escomptéza schimburi (cambie) cu celu puçinu 3 subscrieri si cu terminu de celu multu 6 luni. Prolongatiunile suntu admise pre-lánga respunderea de a 5-a parte din capitalu, dându-se despre restu schimbu nou cu subscrierile de mai inainte.
- III. Accórda credite ficse coperite prin sigurantia ipotecaria, pre-lánga folosirea loru cu schimburi de 6 luni séu cu obligatiuni compuse la notariu publicu. Creditulu se deschide pe timpu nedeterminatu si se póte folosi cu inlesnire, intregu séu in parte, ori-candu respectivulu are trebuintia.
- IV. Imprumuta pe obiecte de valóre (harthie, moneta etc. depuse cá amanetu).
- V. Cumpera si vinde imobiliu (case, mosie etc.)
- VI. Primesce depuneri de capitale spre fructificare cu 6, 6 1/2 si 7%. La finea fia-carui semestru interesele neridicate se capitaliséza, adica s'adaugu la capitalu pentru fructificare mai departe.

Regulamente speciali pentru toti ramii de operatiune se afla gratis la cass'a institutului si pe-la agentii nostri din districte. Acelesi se tramitu la cerere si prin posta ori-unde.

Sibiu, 4. Ianuariu 1878 st. n.

Directiunea institutului.